

Pisma čitatelja

Nepoznavanje lingvistike

Hrvati kao narod skloni su besmislenom mudrovanju i egotizmu, ali gotovo nikad nisu skloni rješenjima i dogovorima. Posljedice svega su nekretnost, dogmatizam i siromaštvo, a sve to stoljećima nagrizava hrvatsko narodno biće i dovodi hrvatski narod u bezizlazno stanje. Hrvati su danas najviše sljedbenici i oportunisti, ali ne i tvorci originalnih ideja, kao što su bili njihovi preci u zaboravljenoj i izgubljenosti prošlosti.

Jedno od bezizlaznih stanja je nemogućnost standardizacije hrvatskog jezika na izvornim govorima. Većinu Hrvata zabunjuje vukovica, jer ona je standardizirana na srbijanskom, a ne na hrvatskom govornom vokabularu, što često potencira međusobno nerazumijevanje, te izaziva svađe, netrpeljivost i podjele.

Logično bi bilo da se Hrvati odreknu štokavske ijekavice, ali to se neće dogoditi, jer hrvatski lingvisti vjeruju da dubrovački vokabular nije čakavski. Svaki pokušaj stvaranja hrvatskog standardnog jezika na izvornom govornom vokabularu kod mnogih izaziva nepotrebne konsternacije. Takvu ideju, bez ikakvog dubljeg promišljanja, mnogi poistovjećuju s NDH-om i ustašama.

Prema napisima u Vjesniku, bivši novinar Horvat bi standardizirao kajkavicu, filolog Lončarić bi mijenjao svijest o narodnim govorima i sačuvao vukovicu, a akademik Babić se nada da će strani »kroatisti« ispraviti pogreške koje su počinili hrvatski vukovci. Najviše je ipak riječ o nepoznavanju lingvistike. Naime, standardni jezik svakog naroda je standardiziran na najstarijem i najraširenijem govoru koji se nadopunjuje riječima iz manjih govora.

Međutim, hrvatski »književni« jezik je nametnut Hrvatima preko srbijanskog vokabulara koji je nastao nakon poraza Osmanlija.

Zar nije žalosno što mi danas ne razumijemo književna djela Zoranića, Marulića, Držića ili hrvatskih kajkavaca? Kako ih možemo razumjeti, ako su gotovo sve čakavske i kajkavske riječi istjerane. Tko je krivotvorio sadržaj Baščanske ploče, ako ne hrvatski vukovci?

Nemam ništa protiv standardizacije kajkavice, ali to će sigurno prouzročiti i standardizaciju čakavice, bez odbacivanja vukovice. Ako se to dogodi, imat ćemo još više nevolja u međusobnoj komunikaciji, što može dovesti do nestanka hrvatskog narodnog identiteta. Nije li žalosno što izvornost i posebnost hrvatskog jezika brane stranci, a hrvatski lingvisti ili se boje ili, možda, ne znaju kako to učiniti.

Ako želimo sačuvati hrvatski identitet, moramo hrvatski jezik standardizirati na temelju čakavice i kajkavice, jer onda će nam stare čakavske i kajkavske knjige ponovo postati razumljive, te ćemo bolje razumjeti hrvatsku i europsku onomastiku.

Nije li lakše prevoditi stoljetno štokavsko književno stvaranje na čakavicu ili kajkavicu negoli prevodenje milenijskog hrvatskog književnog stvaranja na ijekavicu. S čakavicom i kajkavicom hrvatski standardni jezik može imati najveći izvorni vokabular u Europi.

Srećko Radović, Zadar

Studenti, globalni smutljivci ili lokalni korektori

Vrlo ozbiljno, s pozitivnim pomacima i odlukama, razgovaralo se i pregovaralo, u tom trokutu, o školarinama, što su studenti najviše i željeli. Na žalost, samo manji dio hrvatskih medija je korektno pratio i karakterizirao događaje

Željko Kwokal

stručni suradnik Instituta
»Ruder Bošković«

Iako su studentski prosvjedi i blokade fakulteta u proljeće i jesen i zimu 2009. iza nas, ne bih bio previše siguran da je riječ o završenom procesu. Obrazovanje, posebice visoko, ne samo u Hrvatskoj ili u Europi, nego i u cijelom svijetu, izrazito je trusno područje sa stalnim podrhtavanjima, pa se kod svake stanke prije može govoriti o trenutnom stanju.

Spomenuti događaji u Hrvatskoj zaustavili su se na točki za koju se može reći da, zasad, zadovoljava, manje više, sve glavne dionike događaja, dakle i resorno ministarstvo i sveučilišta, pa i studente. Vrlo ozbiljno, s pozitivnim pomacima i odlukama, razgovaralo se i pregovaralo, u tom trokutu, o školarinama, što su studenti najviše i željeli. Na žalost, samo manji dio hrvatskih medija (u koji ubrajam i ovaj cijenjeni dnevnik) je korektno pratio i karakterizirao događaje, dok je veći dio ili minimalizirao ili simplificirao studentske prosvjedne aktivnosti, nerijetko ih svodeći na komplekse studenata neradnika i mutikaša koji onemogućavaju kolege da normalno studiraju. Zainteresirani dio hrvatske javnosti umnogome je ostao uskraćen za analize i informacije iz kojih bi bilo razvidno da je nemali dio svjetske studentske populacije bio i te kako prosvjedno aktivan tijekom 2009., te da je pokrenut permanentan (!) svjetski studentski pokret »Free and Emancipatory Public Education«, u koji su uključena javna sveučilišta od Indonezije, Kambodže, Argentine, Filipina... od europskih sveučilišta Heildeberga, Sorbone (Paris 1, Paris 6) Rima, Birminghama, Dublina... do famoznih UCLA i Berkeleyja iz SAD-a. Ukupno je u studentske prosvjedne aktivnosti bilo uključeno oko šest stotina sveučilišta iz cijelog svijeta, odnosno oko 280 iz Europe. Pa što to studenti hoće i žele na svim tim javnim sveučilištima? Ponajprije traže uklanjanje školarina tamo gdje su uvedene, neuvođenje tamo gdje ih nema ili barem svodenje na prihvatljivu razinu tamo gdje se stalno povećavaju. Također prosvjeduju protiv sve učestalijih smanjivanja ulaganja (deklarativnosti unatoč) u visoko obrazovanje. Ovako jednostavno navedena, oba razloga su fundamentalna za studentske prosvjedne aktivnosti te imaju za cilj, ne »besplatno« obrazovanje *per se*, kako se to često prikazuje, nego su to zahtjevi za jednakost građana u pristupu javnom visokom obrazovanju. Školarine su, pak, kao dio troškova studiranja na sveučilištima, ako ne jedina, a ono svakako jedna od najvećih prepreka u ostvarivanju tog na-

čela. Načela koja nisu pala s Marsa, niti su ih studenti, preko noći, izmislili, nego se nalaze (kroz razne varijante i izričaje) u dokumentima UN-a, dokumentima Bolonjskog procesa te u ustavima mnogih država, uključujući i Hrvatsku. Ostali razlozi studentskih prosvjednih aktivnosti su, uglavnom, izvedeni iz ova dva glavna, ali mogu predstavljati i specifičnosti za pojedine zemlje. Tako su u Zimbabveu (čije se sveučilište nedavno u nekim novinama spominjalo u, nepotrebnom i provincijskom, podcjenjivačkom tonu) školarina mora plaćati u dolarima, a ne u domaćoj valuti, pa studenti prosvjeduju i protiv »dolarizacije obrazovanja«.

U Ujedinjenim Arapskim Emiratima na jednom mnogoljudnom učilištu, i inače velike školarine, povećane su u kratkom razdoblju za više od 110 posto, što je izazvalo velike prosvjede kako studenata, tako i roditelja, unatoč tome što je riječ o sve samo ne siromašnoj zemlji. Zanimljivo da su na dva najveća i najprestižnija javna sveučilišta u SAD-u, na UCLA i naročito na Berkeleyju (za ovisnike o rang listama, treća po redu od sto najboljih na svijetu, izvor) tijekom prošle godine studenti prosvjedovali i zbog sve većih školari-

na, ali i zbog rezanja sredstava za visoko obrazovanje. U Europi, osim komercijalizacije obrazovanja, posebno poglavlje studentskih prosvjeda je Bolonjska reforma. Iako se prosvjedne aktivnosti vode s različitim intenzitetom u različitim zemljama (prilično burno u Francuskoj, a posebno Španjolskoj), čini mi se da je Njemačka posebno zanimljiva kako zbog širine prosvjeda (u 70 gradova) i relativne studentske uspješnosti u nastojanjima, tako i zbog toga jer je riječ o zemlji u kojoj je prije više od jednog stoljeća na načelima iz čuvenog memoranduma Wilhelma von Humboldta startalo formiranje tipa i oblika sveučilišta koje je zadužilo sustave (visokog) obrazovanja zapadnog civilizacijskog kruga.

Njemački studenti podjednako su revoltirani galopirajućom komercijalizacijom obrazovanja kao i, kako kažu, propalom Bolonjskom reformom. O prvom odluke donose njemački sudovi, a o drugom, Bolonjskoj reformi, više nije pitanje treba li, nego koliko i što treba mijenjati, a pod radnim naslovom reforma reforme. Iako su i otpori studentskim zahtjevima tvrdi i ponekad neumoljivi, oni se ipak uzimaju i te kako ozbiljno, što se vidi po reakciji savezne ministri-

ce obrazovanja Annette Schavan koja je uputila zahtjev ministarstvima obrazovanja saveznih njemačkih zemalja da na sveučilištima što prije realiziraju sa studentima dogovorene promjene.

»Nismo upisali fakultete kako bismo financirali propali obrazovni sustav, koji se već godina zapostavlja samo zato što niti jednom političaru nije zanimljivo i popularno angažirati se za obrazovanje.« Citirana je izjava jednog predstavnika njemačkih studenata. Iako ponešto pretjeran i pomalo drzak, stav je izrazito indikativan, posebno za političare, i to ne samo njemačke. Mora se napomenuti da je i u tako demokratskim zemljama kao što je Njemačka (Tubingen, Munster) te SAD (Berkeley) tijekom prosvjeda došlo do sukoba s policijom i uhićenja studenata. Što se događalo na azijsko-pacifičkim i afričkim sveučilištima, mašti je na volju.

Hrvatska?! Slika je ponešto drukčija, i to u pozitivnom smislu, a što je uočeno i pozitivno registrirano i izvan granica Hrvatske. Prvo, nije bilo sukoba s policijom. Drugo, studenti nisu, uglavnom, bauljali po ulicama, nego su ostali na svojim fakultetima, blokirajući rad uz permanentno održavanje foruma, plenuma, predavanja i tribina. O takvoj vrsti djelovanja i njezinoj kvaliteti može se imati svakakva mišljenja, ali je na kraju krajeva ukazivala na konstruktivnu kontrolu događanja. Treće, vješto su izbjegli izdvajanje predvodnika i lidera, što je za okruženje u kojem se nalazimo svojevrsno čudo. Četvrto, u vremenima u kojima svatko svakoga, od jutra do sutra za nešto optužuje, nisu optuživali nikoga. Osim što su tada razgovori i pregovori mnogo lakši, nisu na taj način dopustili nikakvo skretanje s osnovnog zahtjeva: javno financiranje javnog obrazovanja odnosno dostupnost javnom visokom obrazovanju svim građanima pod jednakim uvjetima. Ili, preciznije, studentski zahtjevi koji su proizašli na sveučilištima Republike Hrvatske tijekom 2009. mogli bi se naći, sublimirano, u izjavi iz Sveučilišta »Juraj Dobrila« iz Pule. »Pravo na studij bez plaćanja školarina pripada svakome tko je udovoljio uvjetima za upis na sveučilište (određeno sveučilišnim kriterijima i kapacitetima) za cijelo vrijeme predviđeno programom studija i zakonskim propisima koji reguliraju studentska prava.« Dakle, uz potrebne uvjete za upis te ulazak u propisane upisne kvote, duljina studiranja se (bez plaćanja školarina) ograničava na vrijeme predviđeno programom studiranja, čime je »vječnom« studiranju postavljena golema prepreka, u čemu su studenti oštiri i od same države. Teško da su ovi stavovi i prijedlozi neradnika i muktaroša.

Vojmir MIHATOV

